

میزان و نحوه استفاده دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از شبکه‌های اجتماعی مجازی

صدیقه کاظمی^۱
نجمه صولتی^۲
مریم طالب دوست^۳

فناوری آموزش و یادگیری
سال اول، شماره ۳، تابستان ۹۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۹۴/۴/۳۰

چکیده

هدف اصلی این پژوهش آشنایی با وضعیت موجود و میزان و نحوه استفاده دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان مشهد از شبکه‌های اجتماعی مجازی بود. جامعه آماری، شامل دانشجویان دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید هاشمی نژاد مشهد بوده و نمونه ۲۳۰ دانشجوی دوره کارشناسی در گروه‌های مختلف آموزشی در پردیس شهید هاشمی نژاد است که از طریق جدول حجم نمونه مورگان و متناسب با حجم جامعه انتخاب شده‌اند. این تحقیق از نوع توصیفی است با هدف دستیابی به میزان و نحوه استفاده افراد از شبکه‌های اجتماعی مجازی که به روش پیمایشی اجرا گردیده و از نظر جمع‌آوری اطلاعات روش کمی- کیفی مدنظر بوده است. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته است که روایی پرسشنامه از طریق تحلیل محتوا و اعتبار آن از طریق باز آزمایی به دست آمده است. یافته‌های تحقیق نشان داد ۶۷/۴٪ پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که رایگان بودن شبکه‌های مجازی باعث ماندگاری آن‌ها در این شبکه‌ها می‌شود. ۳۰٪ از دانشجویان صرفاً در یک شبکه اجتماعی، ۲۰٪ در دو و ۱۶٪ در سه شبکه عضویت دارند. هدف عمده استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیز به ترتیب اولویت در نمونه مورد بررسی ۵۱٪ پر کردن اوقات فراغت، ۱۳٪ تبادل اطلاعات، ۹٪ برقراری ارتباط با دیگران و ۲٪ به پیشنهاد عضویت دوستان بوده است. بر اساس این یافته‌ها توجه به شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان بستری برای یادگیری و کسب شایستگی‌های لازم معلمی باید در دستور کار برنامه ریزان قرار گیرد.

واژگان کلیدی: شبکه‌های اجتماعی مجازی، دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان، برنامه

درسی رسمی، برنامه درسی غیررسمی.

۱. استادیار دانشگاه فرهنگیان پردیس هاشمی نژاد، مشهد (Kazemisahar92@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس هاشمی نژاد، مشهد

۳. دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس هاشمی نژاد، مشهد

مقدمه

در راستای گسترش چشمگیر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کلیه وجوه زندگی بشر، تولید شبکه‌های انسانی به شکل دیجیتالی عامل مهمی در افزایش تعاملات مجازی بین افراد گردید. صدیق بنای (۱۳۸۷) معتقد است واژه‌ی شبکه‌های اجتماعی امروزه بیشتر برای نامیدن سایت‌های اینترنتی به کار می‌رود که افراد با عضویت در آن‌ها امکان دستیابی به اطلاعات سایر اعضا، آشنایی با علایق آن‌ها، به اشتراک گذاری تولیدات متنی، صوتی و تصویری و نیز تشکیل گروه‌هایی بر اساس علایق مشترک با برخی از دیگر اعضای سایت را پیدا می‌کنند. امروزه بسیاری از جوانان به فعالیت‌های اجتماعی شبکه‌ای اشتغال دارند و برای ساختن زندگی خود از روابط و مناسبات اینترنتی استفاده می‌کنند. فعالیت در شبکه‌های اجتماعی دربرگیرنده‌ی همه‌ی ابعاد زندگی است (هیلبرمن^۱، ۲۰۰۹). شبکه‌های اجتماعی مجازی با ارضای همزمان نیازهای عقلی، منطقی و عاطفی جوانان و نوجوانان، گروه‌های سنی مذکور را به سمت خود جذب کرده و مؤسسان جوامع مجازی از این فرصت برای انتقال مفاهیم فرهنگی سیاسی و اجتماعی مدنظر خود در قالب نرم و پنهان نهایت استفاده را می‌برند (نجفی سولاری، ۱۳۸۹). دانشجویان از جمله بیشترین استفاده‌کنندگان از شبکه‌های اجتماعی می‌باشند (چو و لیم^۲، ۲۰۱۰).

شبکه‌های اجتماعی را از یک منظر، می‌توان به دودسته شبکه‌های مجازی و شبکه‌های غیرمجازی تقسیم کرد. شبکه‌های غیرمجازی در واقع به شبکه‌هایی اطلاق می‌گردد که توسط مجموعه‌ای از افراد و گروه‌های به هم پیوسته، در محیط اجتماعی عمل می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی یا شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، به کاربران امکان می‌دهد علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند.

شبکه‌های اجتماعی مجازی از قبیل فیس‌بوک، درعین حال که فضاهایی هستند که در آن‌ها افراد دوستان جدیدی پیدا می‌کنند و یا دوستان قدیمی خود را در جریان تغییرات زندگی‌شان قرار می‌دهند. مکان‌هایی برای تبادل نظر هستند که در آن‌ها جوانان، عقاید و

1. Hilberman
2. Chou & Lim

نظرات خود را باهم به اشتراک می‌گذارند. این قابلیت که یک جوان بتواند با جوانان دیگر، در سایر کشورهای جهان، ارتباط برقرار کند، باعث می‌شود تا شبکه‌های اجتماعی مجازی، به مکانی برای معرفی ایده‌های جدید و بحث پیرامون آن‌ها، مبدل شود. استفاده از سرویس‌های ارائه‌شده توسط شبکه‌های اجتماعی، روزبه‌روز محبوبیت بیشتری پیدا کرده است. هم‌اکنون سایت‌های شبکه‌های اجتماعی، بعد از پرتال‌های بزرگی مثل یاهو و یا موتورهای جستجو مثل گوگل، تبدیل به پراستفاده‌ترین خدمات اینترنتی شده‌اند. (فریمان^۱، ۲۰۰۶). پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی دارای برخی مزایا از جمله انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات، افزایش قدرت تحلیل و تقویت روحیه انتقادی، امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ‌های مختلف، شکل‌گیری و تقویت خرد جمعی، امکان بیان ایده‌ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده‌ها، افکار و سلیقه‌های دیگران، کارکرد تبلیغی و محتوایی، ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان، تبلیغ و توسعه ارزش‌های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی، یکپارچه‌سازی بسیاری از امکانات اینترنتی و وبی، افزایش سرعت در فرایند آموزش و ایجاد ارتباط شبانه‌روزی بین استاد و شاگرد و افزایش اعتماد، صمیمیت و صداقت در فضای سایبر بوده و از طرفی پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی نیز شامل شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب، تبلیغات ضد دینی و القای شبهات، نقض حریم خصوصی افراد، انزوا و دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع و تأثیرات منفی رفتاری است. (خانیک، بابائی، ۱۳۹۰).

علاوه بر محاسن و معایب وجود شبکه‌های اجتماعی، برخی پژوهش‌ها به افزایش تنهایی و افسردگی در نوجوانانی که از اینترنت بیشتر از حد معمول استفاده می‌کنند اشاره دارد مانند یافته‌های به‌دست‌آمده از پژوهش مشایخ و برجعلی (۱۳۸۸) و پژوهش ساندرز و همکاران^۲ (۲۰۰۰) که نشان می‌دهد رابطه بین افزایش استفاده از اینترنت و افزایش احساس تنهایی و افسردگی در نوجوانان و جوانان قابل توجه است. شیهان^۳ (۲۰۰۲) و مارشال^۱

1. Friman
2. Sanders et al
3. Sheehan

(۲۰۰۳) نیز در یافته‌های پژوهش خود نشان دادند که افرادی که احساس تنهایی می‌کنند یا از زندگی روزمره خود انزجار دارند، به دنبال صمیمیت در اینترنت می‌گردند. پژوهشگران دریافتند افرادی که حتی ساعات کمی را در هفته آنلاین می‌مانند، میزان بالایی از احساس تنهایی و افسردگی را تجربه می‌کنند (کسل^۲، ۲۰۰۷).

طی برخی برآوردها میلیون‌ها کاربر اینترنتی برای کنترل سلامت خود، از گروه‌های برخط استفاده می‌کنند. این کاربران مشکلات جسمانی - عاطفی‌ای دارند که با مشکلات عاطفی - اجتماعی ناشی از قرنطینه‌های اجتماعی یا انزجار اجتماعی، افسردگی، احساس تنهایی، فقدان تعاملات اجتماعی، فقدان اطلاعات و عدم اشتغال ارتباط دارد (فین^۳، ۱۹۹۹).

نتایج نظرسنجی ژانویه سال ۲۰۰۴ شبکه بی‌بی‌سی نشانگر این مطلب بود که بیشتر افراد معتقد بودند که اینترنت نقش مهمی در تعیین مسیر زندگی آن‌ها دارد؛ و از لحاظ دوست‌یابی، مسائل استخدامی و شغلی می‌توانند به آن‌ها تکیه کنند (بی‌بی‌سی^۴، ۲۰۰۴). نتایج نظرسنجی مشهور به «نظرسنجی ۲۰۰۰» که توسط انجمن علمی جغرافیا صورت گرفت نشان داد افرادی که مدت طولانی‌تری در شبکه‌های اجتماعی عضویت داشته‌اند به انواع بیشتری از فعالیت‌های اینترنتی پرداخته و رفته‌رفته میزان حضور آنان در فضای وب بیشتر شده و فعالیت‌های آنان در اجتماع غیرمجازی کمتر می‌شود (فلاح‌آزاد، ۱۳۸۵).

فیضی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان سبک فراغتی و استفاده از اینترنت در بین دانش‌آموزان ۱۸-۱۲ ساله شهر تهران که به بررسی رابطه بین استفاده از اینترنت و سبک‌های فراغتی دانش‌آموزان پرداخته است نشان داد افرادی که به میزان زیادی از اینترنت استفاده کرده‌اند، خود اظهار داشته‌اند که روابط خانوادگی‌شان دچار افت و اختلال شده اما روابط دوستانه آن‌ها، گسترده‌تر و مؤثرتر شده است.

1. Marshall
2. Castells
3. Finn
4. BBC

پژوهش کوثری (۱۳۸۶) با عنوان جهان فرهنگی کاربران ایرانی در اورکات بیانگر رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی مجازی کاربران شبکه‌های مجازی است که مهم‌ترین علت‌های حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، پیدا کردن دوست (۸۰٪) و پس از آن پیدا کردن شریک فعال برای زندگی (۷۰٪) عنوان شده است.

تحقیق دیگری که در سال ۸۵ که توسط مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران انجام شده، بیانگر کم شدن ارتباطات چهره به چهره در میان دوستان است که نتایج این تحقیق حاکی از آن است که ۶۴/۳٪ افرادی که دوست یا دوستان اینترنتی داشته‌اند، پس از دوستی با آن‌ها ملاقات نکرده‌اند و تنها ۳۵/۷٪ پس از دوستی باهم ملاقات داشته‌اند (محمدی، ۱۳۸۸).

دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مهم‌ترین مرجع تربیت معلم در حال حاضر در کشور قصد دارد تا از طریق تربیت‌معلمانی که با توجه به گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی و میزان استفاده نوجوانان، جوانان و دانشجویان کشور از این شبکه‌ها و اهمیت این شبکه‌ها به‌عنوان مؤلفه‌ای از برنامه درسی پنهان و غیررسمی در جهت کسب ارزش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها به رسالت خود بپردازد. این مطالعه باهدف آشنایی با نحوه و میزان استفاده دانشجو معلمان از شبکه‌های اجتماعی مجازی انجام شده است.

روش

این تحقیق در محدوده روش‌های توصیفی از نوع کاربردی است که به روش پیمایشی اجرا گردیده است.

جامعه و نمونه: جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان مشهد پردیس هاشمی نژاد است که بر اساس جدول مورگان حجم نمونه محاسبه شده برای این جامعه ۲۳۰ نفر محاسبه گردید. لازم به ذکر است کلیه افراد نمونه مؤنث بوده و در رشته‌های علوم تربیتی، دبیری زبان، دبیری تربیت‌بدنی، ادبیات، فیزیک، علوم اجتماعی، مشاوره و راهنمایی، جغرافیا، زیست و عربی و الهیات در حال تحصیل می‌باشند. ضمناً از ۲۳۰ پرسشنامه توزیع شده ۲۴ پرسشنامه مخدوش بوده یا به‌طور کامل پاسخ داده نشد که از روند

تجزیه و تحلیل کنار گذاشته شد. اطلاعات جمعیت شناختی افراد نمونه در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول ۱. توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب ترکیب سنی، جنسیتی، رشته و تحصیلات

فراوانی نمونه بر اساس رشته		
درصد	فراوانی	
۳۳/۵	۷۷	علوم تربیتی
۷/۸	۱۸	دبیری زبان
۱۱/۷	۲۷	دبیری تربیت بدنی
۸/۳	۱۹	دبیری ادبیات
۷/۰	۱۶	دبیری فیزیک
۴/۸	۱۱	دبیری علوم اجتماعی
۶/۵	۱۵	مشاوره و راهنمایی
۲/۶	۶	دبیری جغرافیا
۲/۶	۶	دبیری زیست
۱/۳	۳	دبیری عربی
۳/۵	۸	دبیری الهیات
۸۹/۶	۲۰۶	کل
۱۰/۴	۲۴	پاسخ نداده
۱۰۰/۰	۲۳۰	کل

فراوانی نمونه بر اساس سطح تحصیلات

درصد	فراوانی	
۰/۴	۱	کارדانی
۹۷/۴	۲۲۴	کارشناسی
۹۷/۸	۲۲۵	کل
۲/۲	۵	پاسخ نداده
۱۰۰/۰	۲۳۰	کل

فراوانی نمونه بر اساس سطح ترم

درصد	فراوانی	
	0	
		پاسخ داده

فراوانی نمونه بر اساس سطح سن		
درصد	فراوانی	
۵.۷	۱۳	پاسخ نداده
۱۰۰.۰	۲۳۰	کل
پاسخ داده		
۲۴.۳	۵۶	۱۹
۲۵.۲	۵۸	۲۰
۲۱.۷	۵۰	۲۱
۸.۷	۲۰	۲۲
۲.۶	۶	۲۳
۱.۷	۴	۲۴
۸۴.۳	۱۶۴	کل
پاسخ نداده		
۱۵.۷	۳۶	
۱۰۰.۰	۲۳۰	کل
فراوانی نمونه بر اساس سطح جنس		
درصد	فراوانی	
۲۷.۰	۶۲	مرد
۷۱.۷	۱۶۵	زن
۹۸.۷	۲۲۷	کل
پاسخ داده		
۱.۳	۳	پاسخ نداده
۱۰۰.۰	۲۳۰	کل

ابزار جمع آوری داده‌ها: برای تهیه ابزار مناسب در مرحله اول ابتدا پیشینه علمی و اسناد مرتبط با پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت و در ادامه جهت پاسخ به سؤالات پژوهش و دستیابی به هدف پژوهش که درک وضعیت موجود و نحوه استفاده و میزان استفاده دانشجویان معلمان از شبکه اجتماعی بود پرسشنامه محقق ساخته به عنوان ابزار تحقیق استخراج شد. این پرسشنامه در سه بخش تهیه شد که در بخش اول شامل اطلاعات کلی دانشجویان معلمان شرکت کننده در آزمون بود و در بخش دوم ۱۰ سؤال با استفاده از طیف لیکرت با ۵ گزینه از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم بر اساس هدف و پیشینه طراحی و تدوین گردید و در بخش سوم دو سؤال باز پاسخ بود. جهت سنجش روایی این ابزار از نظر ۵ نفر از

کارشناسان ارشد حوزه علوم تربیتی و ۵ نفر از اساتید دانشگاهی گروه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه فرهنگیان که به صورت هدفمند انتخاب شده بودند، استفاده گردید. برای تعیین میزان پایایی و همسانی درونی گویه‌های پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید.

همچنین جهت رعایت اخلاق پژوهش از درج نام و نام خانوادگی اجتناب گردید و ورود به مطالعه و تکمیل پرسشنامه اختیاری بود. اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار spss و آمار توصیفی فراوانی و درصد و میانگین مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج

در پاسخ به سؤال اول پژوهش که به میزان آشنایی دانشجو معلمان با شبکه‌های اجتماعی می‌پرداخت یافته‌ها نشان می‌دهد اعضای نمونه میزان آشنایی خود با شبکه‌های اجتماعی را این گونه اعلام کرده‌اند که ۱۱/۳٪ هیچ گونه آشنایی با این شبکه‌ها ندارند و ۷۵/۶٪ آشنایی زیاد و ۱۳٪ آشنایی کمی با این شبکه‌ها دارند.

جدول ۲. مقایسه فراوانی، درصد نظرات دانشجویان درباره میزان آشنایی با شبکه‌های اجتماعی

درصد	فراوانی	
۱۱.۳	۲۶	۰
۲۱.۷	۵۰	+۱
۲۸.۷	۶۶	+۲
۲۵.۲	۵۸	+۳
۵.۲	۱۲	-۱
۳.۵	۸	-۲
۴.۳	۱۰	-۳
۱۰۰.۰	۲۳۰	کل

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش که «آیا بین رایگان بودن عضویت در شبکه‌های اجتماعی و ماندگاری دانشجویان در شبکه رابطه وجود دارد؟» با توجه به این که ۶۷/۴٪ پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که رایگان بودن شبکه‌های مجازی باعث ماندگاری آن‌ها در

این شبکه‌ها می‌شود و این رقم از میانگین نمونه بالاتر است بنابراین رابطه معناداری بین این دو مؤلفه وجود دارد.

در پاسخ به سؤال سوم «دانشجویان در چه تعداد از شبکه‌های اجتماعی مجازی عضویت دارند و چه میزان از وقت خود را در شبانه‌روز به فعالیت در این شبکه‌ها اختصاص می‌دهند و هدف عمده دانشجویان از عضویت در شبکه‌های مجازی چیست؟» یافته نشان می‌دهد: ۳۰٪ از دانشجویان صرفاً در یک شبکه اجتماعی، ۲۰٪ در دو شبکه اجتماعی و ۱۶٪ در سه شبکه عضویت دارند. در مورد زمان تخصیص داده‌شده برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیز به ترتیب ۳۹٪ کمتر از یک ساعت، ۲۳٪ بین یک تا دو ساعت، ۱۳٪ بین سه ساعت و ۹٪ بیش از چهار ساعت وقت خود را به استفاده از شبکه‌های اجتماعی تخصیص می‌دهند. از این تعداد ۵۴٪ عصر تا نیمه‌شب را برای استفاده ترجیح می‌دهند و ۲۶٪ نیمه‌شب تا صبح را مرجح می‌دانند.

هدف عمده استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیز به ترتیب اولویت در نمونه موردبررسی ۵۱٪ پر کردن اوقات فراغت، ۱۳٪ تبادل اطلاعات، ۹٪ برقراری ارتباط با دیگران و ۲٪ به پیشنهاد عضویت دوستان بوده است؛ که جداول توزیع فراوانی در زیر قابل مشاهده است.

جداول ۳. مقایسه فراوانی، درصد و میانگین نظرات دانشجویان درباره تعداد عضویت دانشجویان در

شبکه‌های اجتماعی

فراوانی عضویت دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی		
فراوانی	درصد	
هیچ	۱۷	۷.۴
۱	۶۹	۳۰.۰
۲	۴۷	۲۰.۴
۳	۳۷	۱۶.۱
۴	۱۷	۷.۴
۵	۵	۲.۲
بیش از ۵ تا	۱۹	۸.۳
۳۳.۰۰	۱	۰.۴
کل	۲۱۲	۹۲.۲
پاسخ نداده	۱۸	۷.۸

کل	۲۳۰	۱۰۰۰
فراوانی میزان وقت تخصیص داده شده در شبانه روز به فعالیت در شبکه اجتماعی		
پاسخ داده	فراوانی	درصد
	هیچ	۷.۰
	کمتر از یک ساعت	۳۹.۶
	بین ۱ تا دو ساعت	۲۳.۹
	حدود ۳ ساعت	۱۳.۰
	بیش از ۴ ساعت	۹.۶
	کل	۹۳.۰
پاسخ نداده	۱۶	۷.۰
کل	۲۳۰	۱۰۰۰
فراوانی زمانی از شبانه روز که صرف فعالیت در شبکه اجتماعی		
پاسخ داده	فراوانی	درصد
	هیچ	۷.۸
	صبح تا ظهر	۶.۵
	ظهر تا عصر	۱۰.۹
	عصر تا نیمه شب	۵۴.۳
	نیمه شب تا صبح	۱۱.۳
	کل	۹۰.۹
پاسخ نداده	۲۱	۹.۱
کل	۲۳۰	۱۰۰۰
فراوانی هدف عمده از عضویت در شبکه اجتماعی		
پاسخ داده	فراوانی	درصد
	پر کردن اوقات فراغت	۵۱.۷
	پر کردن تنهایی و علاء عاطفی	۲.۶
	تبادل اطلاعات	۱۳.۹
	برقراری ارتباط با دیگران	۹.۱
	پیشنهاد دوستان و عضویت آنها	۲.۲
	سایر	۱۰.۰
	کل	۸۹.۶
پاسخ نداده	۲۴	۱۰.۴
کل	۲۳۰	۱۰۰۰

ضمناً در سؤال انتهایی پرسشنامه دانشجویان ابراز داشته‌اند که ۵۹٪ از شبکه‌های اجتماعی برای انجام کارهای دانشگاهی و تحقیقاتی استفاده می‌کنند و ۳۳٪ این کار را انجام نمی‌دهند.

جدول ۴. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای انجام کارهای دانشگاهی و تحقیقاتی دانشجویان

درصد	فراوانی		
۵۹.۶	۱۳۷	بله	
۳۳.۵	۷۷	نه	پاسخ داده
۹۳.۰	۲۱۴	کل	
۷.۰	۱۶	پاسخ نداده	
۱۰۰.۰	۲۳۰	کل	

بحث

با توجه به آنچه دانشجو معلمان شرکت‌کننده در این پژوهش اعلام نموده‌اند دانشجو معلمان آشنایی تقریباً خوبی با شبکه‌های اجتماعی دارند و اغلب از این شبکه‌ها برای پرکردن اوقات فراغت خود استفاده می‌کنند که همسو با بیان لیم و چو دانشجویان از جمله بیشترین استفاده‌کنندگان از شبکه‌های اجتماعی می‌باشند (لیم و چو، ۲۰۱۰) و پژوهش کوثری (۱۳۸۶) خود نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به‌عنوان بستر مناسبی در راستای تربیت معلم مورد توجه برنامه ریزان قرار گیرند.

منابع و مطالعات فرعی

- خانیکی، بابائی. هادی، محمود. (۱۳۹۰) فضای سایبر و شبکه‌های اجتماعی مفهوم و کارکردها. فصلنامه جامعه اطلاعاتی ۱ (۱): ۷۱-۹۶
- صدیق، بنای. (۱۳۸۷). آشنایی با شبکه‌های اجتماعی. مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ای روزنامه همشهری
- عاملی، سید رضا (۱۳۸۸). شبکه‌های علمی مجازی. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

فیضی، ایرج (۱۳۸۴). سبک فراغتی و استفاده از اینترنت در بین دانش آموزان ۱۸-۱۲ ساله شهر تهران. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

کوثری، مسعود (۱۳۸۶). جهان فرهنگی کاربران ایرانی در شبکه دوست‌یابی اورکات. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

محمدی، پوران (۱۳۸۸). دوستی‌های اینترنتی، حرکت با چراغ خاموش، علم روز، شماره ۱۷۴

نجفی سولاری، ح (۱۳۸۹). مدل حمایت از شبکه‌های اجتماعی تدوین می‌شود. روزنامه ایران، ۳۶، ۴۵۷۲

ولمن. ب و کوان هاس، آ (۱۳۸۵). شبکه‌های اجتماعی، مشارکت و تعهد اجتماعی. ترجمه‌ی شیرزاد فلاح آزاد. نشریه فرهنگ و فناوری. شماره ۳۲

Castells M(2007) *Mobile communication and society a global perspective, the information revolution & global politics*. Norwood Mass: Books24x7.com

Chou, A & Lim, B. (2010) "A framework for measuring happiness in online social network". Illinois state university

Finn, J. (1999). An exploration of helping processes in an online self-help group focusing on issues of disability. *Health and Social Work*, 24(3), 220-23.

Hilberman j (2009) *Young people are social networking in droves*.

Marshall, J. (2003). The sexual life of cyber ° savants. *The Australian Journal of Anthropology*, 15, 229-248.

Sanders, Ch.E. Tiffany, M. Field, M.D. & Kaplan, M. (2000). The relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35, 237-242.

Sheehan, K.B. (2002). Of surfing, searching, and newshounds: A typology of internet users online sessions. *Journal of Advertising Research*, 42, 62-71.